

НА ГРЕБНІ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ, НАУКОВОЇ ТА ВИХОВНОЇ РОБОТИ

До 100-річчя Луганського національного університету імені Тараса Шевченка

1 березня 2021 р. виповнилося 100 років славетному Луганському національному університету імені Тараса Шевченка, співзасновнику наукового фахового журналу «Економічний вісник Донбасу». Історія університету створюється історією його визначальних структурних підрозділів: тими вченими, які присвятили себе нелегкій долі освітянина та їх учнями, котрі втілили прагнення й працю викладачів у життя в ім'я свого добробуту та добробуту України.

Це повною мірою є притаманним кафедрі економіки, маркетингу та підприємництва ЛНУ.

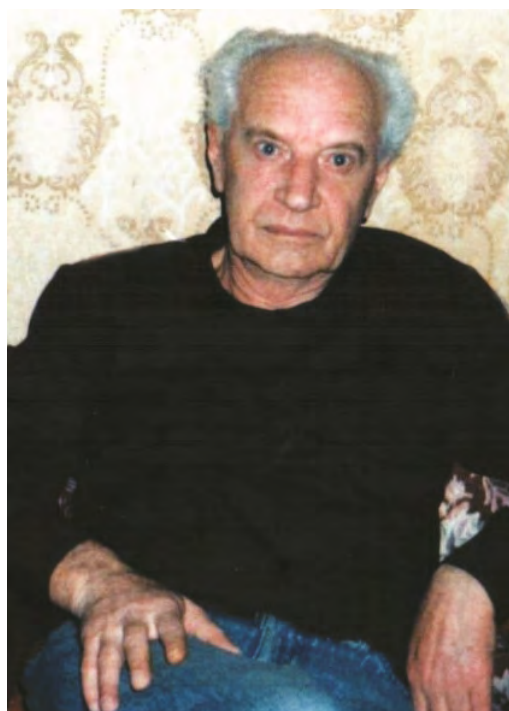
Витоки кафедри заклала одна з найстаріших кафедр не тільки сучасного ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», а й закладів вищої освіти південного сходу України – кафедра політичної економії. Багато десятиліть: ще з тридцятих років, вона успішно провадить загальноуніверситетську освітню і наукову діяльність; стала основою для створення кількох структурних підрозділів, зокрема – і базу заснування в ЛНУ Інституту економіки та бізнесу.

Славетну історію кафедри уособлюють відомі науковці, новатори-педагоги, патріоти країни. У різні часи на різних структурних підрозділах університету плідно працювали викладачі кафедри А. А. Петросян, А. Ф. Золотов, Л. С. Бацманова, А. В. Путінцев, Л. М. Матросова, Н. М. Чеботарьова, М. М. Скоробогатов та інші.

Легендою світової економічної науки є В. А. Бадер, який багато років очолював кафедру.

Історія науки знає лише два-три ім'я – дві-три постаті, які на кілька десятиліть випередили життя у передбаченні та науковому доведенні переходу від одержавленої адміністративно-командної соціалістичної економіки до економіки ринкового типу (згодом такий підхід у науці отримав назву «теорія ринкового соціалізму»).

Перший з представників теорії ринкового соціалізму (за терміном видання головної праці) – один з лідерів Празької весни, Віце-прем'єр Чехословацької соціалістичної республіки (1968 р.) та Економічний радник Президента Вацлава Гавела

Василь Антонович Бадер

Ота Шик. Другий – В. А. Бадер. При цьому маємо усвідомлювати: йому, навіть за умов «відлиги шістдесятих», приходилося набагато вишуканіше доводити свою справжню позицію вченого і дійсно громадянина (фахівці до О. Шика та В. А. Бадера додають ще Ден Сяо Піна, але той до подібних висновків дійшов лише наприкінці вісімдесятих).

Кращі університети США (Єльський, Каліфорнійський тощо) з гордістю відмічають про наявність у своїх бібліотечних фондах головної наукової праці В. А. Бадера «Социалистический продукт» [1].

У 2004 р. кафедра стала причетною до ще однієї якісно-нової прогресивної зміни не тільки в організації та провадженні наукової діяльності, а й її інтеграції в освітній вітчизняний процес: на базі кафедри було засновано Філіал Інституту економіки промисловості Національної академії наук Укра-

їни – одного з провідних економічних дослідницьких центрів України.

ІЕП НАН України та ЛНУ у 2004 р. заснували науковий журнал «Економічний вісник Донбасу» (імпакт-індекс *Scopus*), який Міністерством освіти і науки України включено до категорії «Б»; викладачі кафедри є не тільки його постійними авторами, а й членами редакційної колегії, відповідальним секретарем і заступником головного редактора журналу.

Приклади такого поєднання академічної дослідницької та освітньої науки залишаються поодинокими, хоча й отримали схвалення не тільки в Україні.

Внаслідок війни на Донбасі ЛНУ імені Тараса Шевченка, у тому числі й Навчально-науковий Інститут економіки та бізнесу, було евакуйовано до Старобільську. У 2015 р. на основі об'єднання двох структурних підрозділів Інституту: кафедри економічної теорії та прикладної статистики і кафедри маркетингу було утворено кафедру економічної теорії, маркетингу та підприємництва. На підґрунті аналізу сучасних і передбачуваних світових трендів розвитку освітньої сфери й усвідомлення потреб економіки регіону і країни, а також наявного професорсько-викладацького складу, викладачами кафедри ініційовано її трансформацію в кафедру економіки, маркетингу та підприємництва (таку пропозицію було схвалено й підтримано ректоратом і Вченою радою університету).

Місією кафедри було визначено таким чином – підготовка гармонійно розвинених фахівців у галузях економіки та маркетингу, які органічно поєднують фундаментальну освіту й практичні уміння соціально-орієнтованого підприємництва, є затребуваними, мобільними і конкурентоспроможними спеціалістами на регіональному, загальнодержавному та міжнародному ринках. Кафедра здійснює освітню діяльність за двома спеціальностями: «Економіка» та «Маркетинг». У 2015 р. кафедрою реалізовано кадрове та організаційно-методичне забезпечення відкриття в ЛНУ аспірантури за спеціальностями «Економіка» та «Менеджмент». Навчальний процес провадить колектив науково-педагогічних працівників, який вдало поєднує високий викладацький рівень і багаторічний досвід фахової практичної діяльності з постійною імплементацією у вітчизняний освітній процес кращих європейських практик. У сучасних умовах основними проблемами наукових пошуків викладачів, аспірантів, магістрантів і студентів кафедри є такі.

1. Організаційно-економічне та інституціональне забезпечення реінтеграції тимчасово непідконтрольних територій Луганської та Донецької областей у національний господарський комплекс України.

3. Формування економічних, інвестиційних, маркетингових й управлінських механізмів конкурентоспроможності об'єднаних територіальних гро-

мад як основи реформування місцевого самоврядування і децентралізації влади та фінансів в Україні.

3. Оптимізація механізмів гармонізації національної ділової культури України як складова виходу вітчизняних підприємств на європейські та світові ринки й реалізації євроінтеграційного курсу країни.

З самого початку заснування кафедра взяла курс на активне провадження міжнародної діяльності, при чому – за кількома напрямками. Метою такої діяльності було визначено інтеграцію в європейський освітній і науковий простір.

У 2015 р. провідна міжнародна благодійна організація *Mercy Corps* (США) на конкурсній основі обрала кафедру базою консультативно-методичного та медійного супроводу реалізації на підконтрольних територіях Луганської та Донецької областей Програми «Самозайнятість» з підтримки малого та середнього бізнесу; діяльність кафедри сприяла створенню за цією програмою *Mercy Corps* близько 300 нових робочих місць. Коштами *Mercy Corps* профінансовано науково-практичне видання, розроблене викладачами кафедри, яке надавалося не тільки бенефіціарам Програми під час бізнес-тренінгів, а й студентам при вивченні навчальних дисциплін [2]. Науково-практичне узагальнення діяльності *Mercy Corps* стало підґрунтям розробки «Плану Маршала» для Донбасу» [3], який було схвалено Інститутом Кеннана (США) та Асоціацією зовнішньої політики України. Окрім цього, розроблено відповідну супровідну медійно-рекламну продукцію (вона була також використана Римсько-католицькою церквою у країнах Європейського Союзу з метою зібрання коштів для мешканців Луганської та Донецької областей). Протягом 2016–2020 рр. на основі створеного на базі кафедри комунікаційно-консультативного центру та Громадської організації «Ресурс. Допомога. Розвиток» здійснювалася реалізація програм з підтримки малого бізнесу таких міжнародних благодійних організацій: *NRC* (Норвегія), *FNI-360* та «*DAI Global LLC*» (США), «*Word Jewish Relief*» (Ізраїль).

Ще один напрям міжнародної співпраці кафедри – проведення спільної освітньої та дослідницької діяльності з провідними зарубіжними університетами. Зокрема, спільно з кафедрою менеджменту Лодзінського університету (Республіка Польща) у 2016 р. було засновано Центр науково-дослідного співробітництва Польща – Україна: єдина подібного роду установа для країн Центральної та Східної Європи. До керівних органів Центру входять провідні вчені, політики та дипломати країн-засновників і викладачі кафедри.

За цим напрямом проведено кілька міжнародних науково-практичних конференцій і семінарів у Польщі та Україні, здійснюється спільна освітня, наукова та видавнича діяльність [4–6].

Показовою є практика запрошення викладачів кафедри до безпосереднього провадження освіт-

В. А. Чеботарьов та Є. В. Чеботарьов – експерти-консультанти міжнародних благодійних організацій Mercy Corps (США) та «Word Jewish Relief» (Ізраїль); пасіка О. І. Кириллова (с. Співаківка Новоайдарського району, 2020 р.) – переселенця з Луганська, який відновив забуту давню родинну справу і став засновником відомого в Україні кооперативу «Медова родина»

Аспірант М. В. Суворов; доцент Є. В. Чеботарьов; завідувач кафедри В. А. Чеботарьов; директор філіалу ІЕП при ЛНУ, Перший Віцепрезидент Академії економічних наук України В. І. Ляшенко; аспірант кафедри В. Б. Цеханович: візит до Почесного консульства України у м. Лодзь (Республіка Польща) після успішного проведення II Міжнародної науково-практичної конференції Лодзінського університету та ЛНУ імені Тараса Шевченка (2018 р.)

нього процесу факультету менеджменту Лодзінського університету (2016-2020 рр. – Visiting Professor (Запрошений професор) Лодзінського університету).

У 2019 р. Міністерством освіти і науки України та Національною агенцією академічних обмінів

Польщі проєкт «Національні ділові культури Польщі та України: удосконалення науково-практичних основ співпраці на європейських і світових ринках» було обрано єдиним у галузі соціально-гуманітарних наук для фінансування коштами дер-

жавного бюджету на 2020-2021 рр. (із загальних п'ятнадцяти проєктів за всіма галузями знань).

Викладачі кафедри є співзасновниками досліджень за кількома великими напрямками у науці, мають п'ять авторських свідоцтв на державну реєстрацію об'єктів права інтелектуальної власності в галузі філософії, економіки та маркетингу, у тому числі – з зарубіжними партнерами. Їхні наукові розробки прийнято до практичного впровадження Луганською та Донецькою державними обласними адміністраціями, п'ятьма міністерствами, трьома комітетами Верховної Ради України, Торгово-промисловою палатою України, провідними міжнародними благодійними організаціями та підприємницькими структурами України і Польщі.

Три викладачі кафедри є членами Міжвідомчої робочої групи Міністерства з питань реінтеграції окупованих територій України, їхні пропозиції щодо розробки Стратегії соціально-економічного відновлення Донбасу прийнято й використовується Міністерством ТОТ України.

Високий рівень освітнього процесу кафедри економіки, маркетингу та підприємництва ЛНУ на основі синтезу кращих вітчизняних і європейських практик схвалено у високій оцінці й акредитації освітньої програми спеціальності 051 «Економіка» першого (бакалаврського) рівня Національним агентством із забезпечення якості освіти України.

Література

1. Бадер В. А. Социалистический продукт / под ред. канд. экон., доц. В. С. Молдавана. Москва: Экономика, 1967. 190 с. 2. Чеботарьов В. А., Колосов А. М., Руденко В. І., Марков Р. В. Основи бізнес-планування в мікропідприємстві: науково-практичний довідник для бенефіціарів Mercy Corps. Старобільськ: ДЗ «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка», 2016. 52 с. 3. Чеботарьов В. А. Четверть століття українсько-американської дружби: допомога Mercy Corps як модель міжнародної співпраці у подоланні наслідків військового конфлікту на Донбасі. *Агора*. Вип. 16. 2016. С. 37-41. 4. Чеботарьов В. А., Глінковська Б., Чеботарьов Є. В. Крос-культурні підприємницькі комунікації: навч.-метод. посіб. для магістрантів. Старобільськ: ДЗ «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка», 2018. 138 с. 5. Chebotarov V., Chebotarov Ie. National business cultures: the influence of religion, and their role in the economic development of countries. *Bulletin of Geography. Socio-economic Series*. 2020. No. 50. P. 23–30. <http://doi.org/10.2478/bog-2020-0029>. 6. Chebotarov V., Glinkowska-Krauze B., Kaczmarek B. *Współczesne problemy zarządzania. Teoria i praktyka*. Łódź: Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, 2020. 184 p. <http://dx.doi.org/10.18778/8142-054-9.01>.

References

1. Bader, V. A. (1967). *Sotsyalistycheskyi produkt* [Socialist product]. Moscow, Ekonomika [in Russian].
2. Chebotarov, V. A., Kolosov, A. M., Rudenko, V. I., Markov, R.V. (2016). *Osnovy biznes-planuvannia v mikropidpriemnytstvi : naukovo-praktychnyi dovidnyk dlia benefitsiariv Mercy Corps* [Fundamentals of business

planning in microenterprise: a scientific and practical guide for Mercy Corps beneficiaries]. Starobilsk, DZ. „Luhans. nats. un-t imeni Tarasa Shevchenka” [in Ukrainian].

3. Chebotarov, V. A. (2016). *Chvert stolittia ukraïnsko-amerykanskoi druzhby: dopomoha Mercy Corps yak model mizhnarodnoi spivpratsi u podolanni naslidkiv viiskovoho konfliktu na Donbasi* [A quarter of a century of Ukrainian-American friendship: Mercy Corps' assistance as a model of international cooperation in overcoming the consequences of the military conflict in the Donbas]. *Ahora*, Issue 16, pp. 37-41 [in Ukrainian].

4. Chebotarov, V. A., Glinkovska, B., Chebotarov, Ie. V. (2018). *Kros-kulturni pidpriemnytski komunikatsii: navch.-metod. posib. dlia mahistrantiv* [Cross-cultural business communications: a textbook for master students]. Starobilsk, DZ. „Luhans. nats. un-t imeni Tarasa Shevchenka” [in Ukrainian].

5. Chebotarov, V., Chebotarov, Ie. (2020). National business cultures: the influence of religion, and their role in the economic development of countries. *Bulletin of Geography. Socio-economic Series*, 50, pp. 23–30. <http://doi.org/10.2478/bog-2020-0029>.

6. Chebotarov, V., Glinkowska-Krauze, B., Kaczmarek, B. (2020). *Współczesne problemy zarządzania. Teoria i praktyka* [Contemporary management problems. Theory and practice]. Łódź: Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego. <http://dx.doi.org/10.18778/8142-054-9.01> [in Polish].

Чеботарьов В. А. На гребні економічної освіти, наукової та виховної роботи

Статтю присвячено 100 річчю одного зі старіших закладів вищої освіти південного сходу України – Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Широко відомі в Україні та за її межами досягнення і внесок ЛНУ імені Тараса Шевченка у сферах педагогіки, історії, географії, філології та лінгвістики, фізики і математики, олімпійського спорту. На рівні кращих досягнень є також здобутки ЛНУ у галузі економічної науки, що показано на прикладі сучасної кафедри економіки, маркетингу та підприємництва. Автор робить спробу встановлення історичної справедливості в історії світової економічної науки: доведення неперевершеного значення розробок колишнього завідувача кафедри Василя Антоновича Бадера. Він наприкінці шістдесятих років минулого сторіччя паралельно зі всесвітньо відомим Ота Шиком у контексті теорії «ринкового соціалізму» обґрунтовував приреченість і розпад соціалістичної системи господарювання та її трансформацію до ринкової економіки (набагато пізніше і за інших економічних та соціально-політичних умов до аналогічних поглядів дійшов батько політики «відкритих дверей» у Китаї Ден Сяо Пін). На початку двохтисячних років на базі кафедри вперше в Україні та країнах Центральної та Східної Європи запроваджено процес організаційно-економічного поєднання науково-дослідної та освітньої діяльності – створення Філіалу Інституту економіки промисловості Національної академії наук України при ЛНУ імені Тараса Шевченка. З початком війни на Донбасі кафедра стала першою і єдиною в Україні, на базі якої було створено комунікаційно-консультаційний центр з супроводу грантової політики провідних міжнародних благодійних організацій у Луганській та Донецькій областях. На кафедрі опрацьовано одну з пер-

ших в Україні концепцію «Плану Маршала» для Донбасу». Унікальним є досвід запрошення науковців кафедри для викладання в Польщі фахових дисциплін студентам країн Європейського Союзу, Азії та Африки за Програмою ERASMUS+. Інноваційними є практики з участі у найпрестижніших європейських науково-практичних та дослідницьких проєктах, заохочення на постійній основі до освітнього процесу провідних фахівців-підприємців, викладання англійською мовою дисциплін вільного вибору та співпраця з органами державної влади.

Ключові слова: Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, 100-річчя, кафедра економіки, маркетингу та підприємництва, Василь Антонович Бадер, європейський освітній та науковий проєкт.

Chebotarov V. At the Core of Economic Educational, Scientific and Pedagogical Elaboration

The article is dedicated to the 100th anniversary of one of the oldest institutions of higher education in the south-eastern Ukraine – Luhansk Taras Shevchenko National University. The achievements and contribution of LNU in the fields of pedagogy, history, geography, philology and linguistics, physics and mathematics, and Olympic sports are widely known in Ukraine and abroad. At the level of the best achievements there are also achievements of Luhansk Taras Shevchenko National University in the field of economic science, which is shown by the example of the modern department of economics, marketing and entrepreneurship. The author makes an attempt to establish historical justice in the history of world economics: to prove the unsurpassed importance of the developments of the former head of the department Vasily Antonovich Bader. In the late 1960 s, in parallel with the world-famous Ota Šik, in the context of the theory of "market socialism" he substantiated the doom and disintegration of the socialist economic system and its transformation into a market economy (much later, under other economic and socio-political conditions, Deng Xiaoping, the father of the "Opening of China", came to similar views). At the beginning of the 2000s, for the first time in Ukraine and Central and Eastern Europe, the department introduced a process of organizational and economic combination of research and educational activities – the establishment of a branch of the Institute of Industrial Economics of the National Academy of Sciences of Ukraine at the Luhansk Taras Shevchenko National University. With the beginning of the war in Donbass, the department became the first and only in Ukraine, on the basis of which was established a communication and consulting support center for leading international charitable organizations in Luhansk and Donetsk regions. The department has developed one of the first in Ukraine concepts of "Marshall Plan" for the Revival of the Donbas". The academic mobility experience of the department gained via the Visiting Professor program in teaching professional disciplines in Poland to students from the European Union, Asia and Africa under the ERASMUS+ Program is unique. Innovative are the practices of participation in the most prestigious European scientific and practical research projects, encouragement on a regular basis to the domestic educational process of leading entrepreneurs, teaching disciplines of free choice in English and cooperation with public authorities.

Keywords: Luhansk Taras Shevchenko National University, 100th anniversary, Department of Economic Theory, Marketing and Entrepreneurship, Vasil Antonovich Bader, European educational and scientific space.

Чеботарёв В. А. На гребне экономической образовательной, научной и воспитательной работы

Статья посвящена 100-летию одного из старейших высших учебных заведений юго-востока Украины – Луганского национального университета имени Тараса Шевченко. Широко известны в Украине и за ее пределами достижения и вклад ЛНУ имени Тараса Шевченко в области педагогики, истории, географии, филологии и лингвистики, физики и математики, олимпийского спорта. На уровне лучших также достижения ЛНУ в области экономической науки, что показано на примере современной кафедры экономики, маркетинга и предпринимательства. Автор делает попытку восстановления исторической справедливости в истории мировой экономической науки: подтверждение непревзойденного значения разработок бывшего заведующего кафедрой Василия Антоновича Бадера. Он в конце шестидесятых годов прошлого столетия параллельно с всемирно известным Ота Шиком в контексте теории «рыночного социализма» обосновывал обреченность и распад социалистической системы хозяйствования и ее трансформацию к рыночной экономике (гораздо позже и в других экономических и социально-политических условиях к аналогичным взглядам пришел отец политики «открытых дверей» в Китае Дэн Сяо Пин). В начале двухтысячных годов на базе кафедры в Украине и странах Центральной и Восточной Европы основан процесс организационно-экономического единения научно-исследовательской и образовательной деятельности – создание филиала Института экономики промышленности Национальной академии наук Украины при ЛНУ имени Тараса Шевченко. С началом войны в Донбассе кафедра стала первой и единственной в Украине, на базе которой был создан коммуникационно-консультационный центр по сопровождению грантовой политики ведущих международных благотворительных организаций в Луганской и Донецкой областях. На кафедре разработана одна из первых в Украине концепция «Плана Маршала» для Донбасса». Уникальным является опыт приглашения ученых кафедры для преподавания в Польше профессиональных дисциплин студентам стран Европейского Союза, Азии и Африки по Программе ERASMUS+. Инновационными являются практики по участию в самых престижных европейских научно-практических и исследовательских проєктах, привлечение на постоянной основе к образовательному процессу ведущих специалистов-предпринимателей, преподавание на английском языке дисциплин свободного выбора и сотрудничество с органами государственной власти.

Ключевые слова: Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко, 100-летие, кафедра экономики, маркетинга и предпринимательства, Василий Антонович Бадер, европейское образовательное и научное пространство.

Стаття надійшла до редакції 05.03.2021
Прийнято до друку 16.03.2021